

Ur Mikael Börjesson, et al. (eds.), *Fältanteckningar. Utbildnings- och kultursociologiska texter tillägnade Donald Broady*, Skeptronserien, SEC, Uppsala universitet, 2006, 435p.

Eliters strategier

Martin D. Munk

Donald Broady har bidraget til sociologien på flere måder. Med påbegyndelse og gennemførelse af en række felt- og livsbanestudier i 1980'erne og frem har Donald Broady med kolleger bidraget til udviklingen af den almene sociologi, idet vi gennem disse studier har opnået en betydelig bedre forståelse af hvorledes eliters strategier medvirker til opretholdelse af den sociale orden og samfundsstrukturen mere specifikt, som for eksempel fordelingen af legitim kulturel kapital, herunder ikke mindst uddannelseskapital i det svenske samfund.

Det er disse bidrag til sociologien, som førte til min kontakt med Donald Broady, Mikael Palme og et team af forskere, det vil sige med Forskningsgruppen for Utbildnings- och kultursociologi, først i Stockholm fra 1989, og fra 1997 i Uppsala. Det første møde kom i stand i forbindelse med et af dem arrangeret internationalt seminar i Stockholm, maj 1989, med Victor Karady, Monique de Saint Martin, Brigitte Le Roux, Henry Rouanet, samt et antal prominente svenske uddannelsesforskere, som jeg deltog i sammen med Peter Koudahl og Kristian Larsen, hvor Karady meget passende havde et oplæg om fransk sociologi med særligt henblik på Durkheim, og Monique de Saint Martin præsenterede Bourdieus og hendes studier af de store skoler (Les Grandes Écoles), som blev sat i værk i midten af 1960'erne på en foranledning af en forespørgsel i 1966 fra studerende ved École Normale Supérieure (en af de eksisterende Les Grandes Écoles) i Frankrig, det vil sige de artikler, som blev publiceret i *Actes de la recherche en sciences sociales*,¹ og kom forud for *La noblesse d'État*.² Donald Broady

---

¹ Pierre Bourdieu & Monique de Saint Martin, « Agrégation et ségrégation. Le champ des grandes écoles et le champ du pouvoir », pp. 2–50 i *Actes de la recherche en sciences sociales*, vol. XIII, no 69, septembre 1987; Pierre Bourdieu, « Variants et invariants. Éléments pour une histoire structurale du champ des Grandes écoles », pp. 3–30 i *Actes de la recherche en sciences sociales*, vol. XIII, no 70, novembre 1987.

² Pierre Bourdieu, *La noblesse d'État. Grandes écoles et esprit de corps*, Minuit, Paris 1989, og jf. notater maj 1989.

og Mikael Palme præsenterede foreløbige resultater fra deres studier af social rekruttering til de højere studier i Sverige.³

Ved flere lejligheder har jeg erfaret Donald Broadys generøsitet⁴, hvilket har ført til, at jeg har gennemført flere frugtbare ophold i Stockholm og Uppsala, af kortere og længere varighed. Derudover har Donald Broadys umiddelbare kontakt med franske samfundsforskere og sociologer på Centre de Sociologie Européenne, Centre de Sociologie de L'Éducation et de la Culture, École des Hautes Études en Sciences Sociales og CNRS, medvirket til, at jeg i første halvdel af 1994 fik mulighed for at opholde mig i Paris, som siden førte til kortere ophold i 1995, 1999 og 2003.

Som nævnt har Donald Broady bidraget til sociologien på flere måder. Inden for socialisationsstudier, studier af historisk epistemologi og mere alment videnskabssociologi/teori, felt- og livsbanestudier med fokus på eliternes rekonversionsstrategier, med rødder tilbage til klassisk sociologi (Émile Durkheim, Karl Marx og Max Weber), samt generelt studier af de højere uddannelsesinstitutioner i Sverige.

I 1978 publiceres på Institutionen för pedagogik, Högskolan för lärarutbildning i Stockholm, en rapport, *Utbildning och politisk ekonomi, introduktion til sjuttitalets maxvistiska utbildningsforskning i Västtyskland och Danmark*,⁵ i øvrigt den første rapport fra Forskningsgruppen för läroplansteori og kulturreproduktion, som siden blev til Forskningsgruppen för Utbildnings- och kultursociologi. I første omgang kom studiet af socialisation til at fylde, især med et historisk perspektiv, og en interesse for sammenhængen mellem sociale strukturer og mentalitet observeredes også i denne publikation. Dette førte siden hen til studier af Pierre Bourdieu, hvor Broady fremlagde en inspirerende publikation om sammenhængen mellem dispositioner og positioner⁶ og artikler om de intellektuelles felt⁷, og lagde, sammen med en litteratursociologisk profil, kimen til studier af felter, livsbaner, rekonversionsstrategier og hvad man kan kalde for uddannelsessystemets morfologi, eller med andre ord dets form og struktur.

³ Mikael Palme, *Högskolefältet i Sverige. En empirisk lägesrapport 4*, Universitets- och Högskoleämbetet, Stockholm, 1989.

⁴ Allerede til Donald Broadys disputation og kalas den 13. april 1991, og dagen efter blev det evident for mig, at Donald Broady er en speciel person med mange forcer og anknætningspunkter.

⁵ Donald Broady, *Utbildning och politisk ekonomi. Introduktion til sjuttitalets maxvistiska utbildningsforskning i Västtyskland och Danmark*, Forskningsgruppen för läroplansteori och kulturreproduktion, Institutionen för pedagogik, Högskolan för lärarutbildning, Stockholm 1978.

⁶ Donald Broady, *Dispositioner och positioner. Ett ledmotiv i Pierre Bourdieus sociologi*. UHÅ/FoU-Arbeitsrapport 1983:2, Stockholm 1983.

⁷ Donald Broady & Mikael Palme, "Introduktion till Pierre Bourdieus sociologi om intellektuella fält", pp. 82–86 i *Nordisk Forum*, XVIII, nr 2 1983; Donald Broady & Mikael Palme, *Inträdet. Om litteraturkritik som "intellektuellt fält"*, Arbetsmaterial från Forskningsgruppen för läroplansteori och kulturreproduktion, Institutionen för pedagogik, Högskolan för lärarutbildning i Stockholm, Stockholm 1984.

Sidstnævnte understreger også sammenhængen med Émile Durkheims sociologi, og grundlæggelsen af sociologien om uddannelse.

Udover disse studier har Broady bidraget til videnskabsteoretiske studier med særligt henblik på at afklare epistemologiens betydning i Pierre Bourdieus sociologi⁸, som særligt fylder i en række skrifter og i doktorafhandlingen *Sociologi och epistemologi*, hvor betydningen af den historiske epistemologi på fornem vis blev udfoldet, og dermed blev rødderne til Althusser, Foucault, Bourdieu og mange andre fremtrædende forskere klargjort. Siden disputationen i 1991 har det stået klart, at Donald Broady har plæderet for, at Bourdieu særligt (var, sic!) optaget af sociologiens epistemologi snarere end sociologiens sociologi, det var i hvert fald en pointe, som kom frem i diskussionen mellem Broady og Callewaert ved Donald Broadys disputation i 1991.⁹ Ser vi 15 år længere frem, er det imidlertid rimeligt at konkludere, at foruden en stor vægt på de videnskabsteoretiske og historiske vinkler i Broadys studier, blandt andet af Bourdieus værker, så ligger der netop en betydelig vægt på studier af eliternes praksis og strategier, særligt i forhold til uddannelsesfeltet.

Det er således studierne af felterne, som kollektivt fylder meget. Feltbegrebet blev lanceret af Pierre Bourdieu i 1966 med inspiration i intellektuelles kamp og senere i Max Webers religionssociologi, og dermed dele af den klassiske sociologi. Gennem anvendelse og forfinelse af feltbegrebet i teoretiske og empiriske studier har Donald Broady bidraget til udviklingen af den generelle sociologi.¹⁰ Mange samfundsforskere er gennem årene blevet inspireret af Pierre Bourdieus sociologi, herunder af feltbegrebet. Flertallet af samfundsforskere har imidlertid endnu ikke anvendt feltbegrebet empirisk, men mest af alt koncentreret sig om begrebslige afklaringer eller i bedste fald anvendt centrale aspekter af begrebet.¹¹ Modsat hertil, har styrken i Donald Broadys arbejde været en hyppig brug af feltbegrebet i kvantitative empiriske studier, oftest baseret på store svenske registerdata, gennem lang tid i samarbejde med Mikael Palme¹², og senere i samar-

⁸ Donald Broady, *Bakgrunden till epistemologins genombrott inom fransk samhällsvetenskap*, UHÅ/FoU Arbetsrapport 1988:3, Stockholm 1988; Donald Broady, *Sociologi och epistemologi. Om Pierre Bourdieu och den historiska epistemologin*, HLS, Stockholm 1991 [1990].

⁹ Publiceret i Pierre Bourdieu, *Centrale tekster inden for sociologi og kulturteori*, Staf Callewaert, Martin Munk, Morten Nørholm & Karin Anna Petersen (red.), Akademisk forlag, Kbhvn 1997 [1994].

¹⁰ Se for eksempel også Donald Broady, *Kulturens fält*, Daidalos, Göteborg, 1998.

¹¹ Se for eksempel Martin D. Munk & Jakob B. Lind, *Idrettens kulturelle felt. En analyse af idrætsfeltets autonomi belyst ved Pierre Bourdieus metode*, Museum Tusulanums Forlag, Kbhvn 2004.

¹² Donald Broady & Mikael Palme, *Högskolan som fält och studenternas livsbanor*. Rapporter från Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi nr 1, 1992; Mikael Palme, "Personlighetsutveckling som social strategi, den kulturelle medelklassens reproduktionsstrategier", pp. 275–298 i Peter Dahlén & Margareta Rönnberg (red.), *Spelrum. En antologi om ungdoms- och populärkultur*, Filmförlaget, Uppsala 1990; Mikael Palme, *En "trygg" uppväxtmiljö. Uppförstran och sociala reproduktionsstrategier inom den övre medelklassen i en av Stockholms norra förorter*, Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi, nr 2, Institutionen för pedagogik Högskolan för lärarutbildning i Stockholm, 1992 [1989]; Donald Broady & Mikael Palme, «Le champ des formations de

bejde med Mikael Börjesson.¹³ Donald Broady igangsatte i midten af 1980'erne studier af højere uddannelse i Sverige, hvor Broady og Palme i bedste Bourdieu stil analyserede hvorledes de svenske eliter socialt reproduceres gennem brug af specifikke uddannelsesretninger/studier i uddannelsesfeltet.¹⁴

Denne forskning har på glimrende vis bidraget til samfundsvidenskaben, den almene sociologi, og i særdeleshed sociologien om uddannelse – navnlig i Norden. Flere svenske forskere, og til og med andre nordiske samfundsforskere, har i mange år været af den overbevisning, at det kun var i stater som Frankrig, England, Tyskland og USA, at specifikke uddannelser i samfundet bidrager til reproduktionen af eliterne. Broady og kolleger har imidlertid vist i en række publikationer, at uddannelsesfeltet i høj grad er struktureret i overensstemmelse med den almene sociale differentiering af økonomisk og kulturel kapital i samfundet. Ydermere har forskningsgruppen vist hvorledes uddannelserne indgår i forskellige gruppers rekonversionsstrategier, det vil sige de strategier og investeringer, som familier og sociale grupper iværksætter for at bevare eller erobre nye sociale positioner, særligt eliterne i et samfund, som den kulturelle eller økonomiske elite. Navnlig ved at investere i uddannelse, såvel i det svenske samfund

---

l'enseignement supérieur en Suède. Bilan de recherche », pp. 1–19 i Monique de Saint Martin & Mihai D. Gheorghiu (éd.), *Les institutions de formation des cadres dirigeants. Étude comparée*, Maison des sciences de l'homme, Centre de sociologie européenne/Centre de sociologie de l'éducation et de la culture, Paris 1992; Donald Broady, Barbro Berg & Mikael Palme, « L'enseignement secondaire et l'enseignement supérieur en Suède face à l'internationalisation », pp. 148–163 i Donald Broady, Monique de Saint Martin & Mikael Palme (éd.), *Les élites. Formation, reconversion, internationalisation*, CSEC, École des Hautes Études en Sciences Sociales/FUKS, Lärarhögskolan, Paris/Stockholm 1995; Donald Broady, Mikael Börjesson & Mikael Palme, 'Go West! O sistema de ensino sueco e os mercados transnacionais', pp. 192–222 i A. M. F. Almeida & M. A. Nogueira (eds.) *A Escolarização das elites. Um panorama internacional da pesquisa*, Editora Vozes, Coleção Ciências Sociais da Educação, Petrópolis, Brasil 2002a [Oversættelse af *Go West! Swedish higher education and transnational markets*. Paper presented at the conference "Empirical Investigations of Social Space," Cologne, Universität zu Köln, 7–9 Oct. 1998].

¹³ Mikael Börjesson, *Det naturliga valet. En studie i studenters utbildningsval och livsstilar*, Rapport 11, HLS, Stockholm 1996; Donald Broady, Mats B. Andersson, Mikael Börjesson, Jonas Gustafsson, Elisabeth Hultqvist & Mikael Palme, "Skolan under 1990-talet. Sociala förutsättningar och utbildningsstrategier", pp. 5–133 i *Valfard och skola, Antologi från Kommittén valfardebokslut*, SOU 2000:39; Mikael Börjesson & Donald Broady "Nouvelles strategies dans le marche mondial de l'enseignement supérieur. Les cas des étudiants suédois à Paris et à New York. Contribution au colloque international « Lire les intellectuels à travers la mondialisation. Trajectoires, réseaux, modes d'action, productions », l'Université de Pau et des Pays de l'Adour, 17–19 mars 2005; Mikael Börjesson, *Transnationella utbildningsstrategier vid svenska larosatena och bland svenska studenter i Paris och New York*, Ak. avh., Disputationsupplaga, Rapport 37, SEC/ILU, Uppsala universitet, Uppsala 2005.

¹⁴ Se note 11, op. cit. og Donald Broady, Mikael Börjesson & Mikael Palme, "Det svenska hogskolefaltet under 1990-talet. Den sociala rekryteringen och konkurrensen mellan lärosätena", pp. 13–47, 135–154 i Thomas Furusten (red.), *Perspektiv på högskolan i ett förändrat Sverige*, Högskoleverket, Stockholm 2002b.

som i udlandet¹⁵ har sociale grupper søgt at bevare deres privilegier. Investeringer og strategier etableres som oftest i felter og arenaer. Bevarelsen og erobringen af social og symbolsk magt sker gennem utallige konversioner, det vil sige gennem ombytninger, udvekslinger og forvandlinger, eksempelvis af økonomisk kapital til kulturel kapital, via social kapital og fysisk kapital.

En afgørende pointe i *La noblesse d'État* er, at virksomheder ikke længere som i gamle dage føres videre gennem tradition og oplæring i firmaerne. Tidligere var firmaer familie- og lokalt baserede, og således funderet på en mekanisk solidaritet (jf. Émile Durkheim). Fra 1960'erne blev de i højere grad baseret på arbejdsdeling/specialisering, afhængighed mellem firmaer, og dermed karakteriseret ved en organisk solidaritet, og ikke på nære sociale bånd. Derfor er firmaernes relation til uddannelsessystemet ændret. Selvstændige og andre sender i endnu højere grad deres sønner og døtre til de højere læreanstalter, hvor firmaerne førhen fastholdt deres positioner ved at overføre økonomisk kapital til hovedsageligt sønnerne. Den økonomiske kapital bliver nu mere indirekte overført ved at rekonvertere disse midler til uddannelseskapital, således at sønnerne og døtrene erhverver uddannelse med henblik på at føre firmaerne videre og med henblik på at erhverve nye positioner på arbejdsmarkedet.¹⁶ Deres stigende brug af uddannelsesmarkedet, som f.eks. handelshøjskoler og universiteter (tidligere blev ingeniørhøjskolerne især anvendt), bidrager til større konkurrence i uddannelsessystemet om de forskellige titler og poster.

For at konkludere, så har Broady i sine studier sat fokus på de midler eliterne bruger for at varetage deres egentlige anliggende, det vil sige de strategier de sætter i værk for at erhverve gangbar og valid symbolsk og økonomisk kapital. Derved har Broady et al. kunnet sandsynliggøre en strukturel homologi, som også Bourdieu redegjorde for i *La noblesse d'État*. Broadys studier har således gennem årene omfattet grundige empiriske undersøgelser af forskellige felter, herunder især uddannelsesfeltet. Dermed er det lykkedes at vise en sociologisk offentlighed, at feltbegrebet bærer størst frugt når begrebet anvendes i empiriske og historiske studier. Her har flertallet af samfundsforskere indtil videre koncentreret sig om teoretiske overvejelser angående feltbegrebet.¹⁷

¹⁵ Börjesson & Broady, op. cit. 2005; Börjesson, op. cit. 2005.

¹⁶ Donald Broady, Mikael Börjesson & Mikael Palme, 2002b, op.cit; se også Pierre Bourdieu & Luc Boltanski, "Changes in social structure and changes in the demand for education," pp. 197–227 og p. 220 i Salvador Giner & Margaret S. Archer, *Contemporary Europe. Social Structures and Cultural Patterns*, Routledge and Kegan Paul, London 1978; Bourdieu, op. cit. 1989.

¹⁷ Meget senere forsøg ses – dog ændret i forhold til ambitionen i *La noblesse d'État* – ses eksempelvis hos: Ann L. Mullen, Kimberley A. Goyette & Joseph A. Soares, Who Goes to Graduate School? Social and Academic Correlates of Educational Continuation after College, pp. 143–169 i *Sociology of Education*, vol. 76, No. 2, April 2003 og Paul Wakeling, La noblesse d'état? Social class and progression to postgraduate study, pp. 505–522 i *British Journal of Sociology of Education*, vol. 26, No. 4, September 2005.

Allerede i skriftet ”Om Bourdieus forskningsmetode”, som stammer fra et interview med Bourdieu fra 1981, er det tydeligt at Broady (og Bourdieu!) er optaget af eliternes praktikker og strategier, ikke alene inden for uddannelsesfeltet, men også inden for kunst, dans, sport, etc. (hvor kunsten særligt følges af Broady¹⁸). Af skriftet fremgår også en opmærksomhed på Bourdieus metodologiske arv fra Durkheim, herunder princippet om at iagttage sociale fakta. Hermed understreges ikke alene Bourdieus fokus på det empiriske arbejde, men også at Broady selv har øje for denne afgørende side i sociologien.

---

¹⁸ Donald Broady, ”Enligt konstens alla regler”, pp. 27–39 i *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, Årg. XV, nr 1, 1994, se også Donald Broady, ”Inledning”, pp. 9–28 i Pierre Bourdieu, *Konstens regler. Det litterära fältets uppkomst och struktur*, Symposium, Stockholm/Stehag 2000.